

Olvadás és könyvpiac a koronavírus-járvány ideje alatt és után

A koronavírus-járvány sokféleképpen hat az olvasásra. A *Chronicle of Higher Education* [cikke szerint](#) előfordul a hallgatók, sőt az oktatók körében is olvasást és tanulást/tanítást érintő dekoncentráció a járványból eredeztethető stressz következtében, ezért néhányan mérséklik a távoktatásban feldolgozandó tankönyvi anyag mennyiségét. Ám ennek ellenére is kevésbé motiváltak mind a hallgatók, mind a kutatók és oktatók saját tanulmányuk, pályájuk irányába, elsősorban azért, mert a kijárási korlátozások miatt kevésbé érzik közvetlenül munkájuk hatását, eredményét. Hugo Setzer, a Kiadók Nemzetközi Egyesületének (IPA) elnöke korántsem fest ennyire borús képet a [helyzetről](#), szerinte a kényszerű otthonmaradás olvasás-bummhoz vezet, hiszen a négy fal között a könyvek ideális világot teremtenek a valóságból történő meneküléshez, arról nem is beszélve, hogy segítenek megérteni a történeteket és felkészülni a jövőre. Az IPA [több olvasásnépszerűsítő kampányt](#) is szervezett szerte a világon.

A Stanfordi egyetem oktatója, Scotty McLennan az *Insight by Stanford Business*-nek adott [interjúban](#) kifejti, hogy az irodalmi alkotások olvasása sok tekintetben alkalmasabb az üzleti tanulmányok háttérének megismerésére, mint az esettanulmányok, életrajzok vagy történelemkönyvek forgatása, hiszen az irodalom útján emberek gondolatait és érzelmeit ismerhetjük meg a száraz tények helyett. E tényező révén a szórakoztató célú olvasás erőt adhat az embereknek egy olyan krízis idején, mint a jelenlegi COVID-19 válság, hiszen egy jó irodalmi mű segít megérteni a különböző emberi kapcsolatokat, azok mélységeit és következményeit, valamint emlékeztet az igazán fontos emberi értékekre.

Ben H. Winters regényíró épp [új könyve írása közben érte el a járványt](#) és a kijárási korlátozás. Krimijének nagy része már kész volt, a fiktív cselekmény íve 2008-ban kezdődött és 2020 júliusán ért volna véget egy hatalmas kültéri zenei fesztiválon. A járvány okozta új valóság a korábban mindennaposnak tűnő, készpénznek vett apróságokat is újragondolásra készítheti. Winters megjegyzésében beismeri, hogy a képzeletében fogant események dátumát könnyen megváltoztathatná, ám mégis úgy döntött, hogy megmarad az eredetinel, emlékeztetve könyve majdani olvasóit, hogy milyen is lehetett volna 2020 nyara.

Kanadában a *Booknet Canada* [végzett felmérést](#) a pandémia olvasást érintő hatásairól. Március és április fordulóján 748 kanadai olvasásélményei után érdeklődtek. A válaszadók 59%-a nő, legnagyobb részarányú (26%) korcsoportjukat a 25 és 34 év közöttiek adták. A csoport nagyjából fele szülő és házaspár, teljes munkaidős munkavállaló, 86%-a otthon tartózkodik távmunka vagy karantén miatt. A válaszadók 58%-a többet olvas, mint a járvány alatt, 39%-a ugyanannyit. Többségük ugyanolyan mennyiségben vásárol vagy kölcsönöz könyvet, mint korábban, és a többség esetében a preferált formátum (print, e-könyv, hangoskönyv) használatának gyakoriságában sem jelent változást a karantén. A korlátozások alatt az olvasmányokat a többség (43%) online kereskedelmi forrásokból szerzi be, 32% ingyenesen használható weboldalakról tölt le olvasmányokat, 28% használta e célra a könyvtárak digitális gyűjteményeit. Új könyvek felfedezésére továbbra is a legnépszerűbb módszer a szájról-szájra terjedő és a közösségi médiás online ajánló. Utóbbinál a legnépszerűbb platform a Facebook (74%) és a YouTube (72%), míg a célra sokkal inkább megfelelő *Goodreads* felületét csupán 16% használta a válaszadók között. Az egyéb célirányos könyves oldalak használata összesítve is csupán 10% a kérdőívet kitöltők között. Jelentős többségük (81%) maximum 5 könyvet olvasott a felmérés időszakában.

Az [Európai Írók Egyesülete szerint](#) a járvány a könyvszektorban dolgozó alkotókra és műfordítókra is negatív hatással van. Sok más művészeti ághoz hasonlóan ők is megsínylik a rendezvények elmaradását és az ezekből következő bevételkiesést. Sokuknak kevés az állandó bevétele, így nem rendelkeznek tartalékokkal, ezért az előadóművészekhez hasonlóan támogatásra szorulnak, mivel szó szerint leállt egy időre az a piac, amelyből megélnék. Az európai országok többsége állami támogatással próbálja biztosítani a művésztszadalom fenntartását a válság végéig.

A **Román Könyvtárosok Szövetsége** a [saját honlapján](#) jelentette be, hogy a szeptemberben Szucsávában tartandó éves nemzeti konferenciát elhalasztják a COVID-19 által okozott világjárvány miatt. Helyette internetes platformokon szerveznek szakmai fórumokat, az elsőre 2020. április 24-

én került sor. Mivel 2020-at az olvasás évének nyilvánították, a Román Könyvtárosok Szövetsége elindította az "Olvass otthon" kampányt. Egy 2019-es [felmérés szerint](#) az Európai Unióban Romániának van a legkisebb könyvpiaca, ez a harmadannyi lakosú Bulgáriában és a még kisebb lélekszámú Szlovéniában is lényegesen nagyobb. A [sajtóban megjelentek](#) alapján nagyon visszaesett a könyvvásárlás a járvány idején. Egyes kiadók és könyvkereskedések online forgalma ugyan növekedett, de csak kisebb mértékben, 10% körül. A könyvesbolti eladások viszont annyira lecsökkentek, hogy a kereskedések összességében 70%-os visszaesést szenvedtek el. A kolozsvári *Gaudeamus* könyvesboltnál a legkeresettebbek a gyermekkönyvek, a szépirodalom és a nyelvtankönyvek voltak, és a statisztikán a magyarországi rendelések is javítottak.

Mint minden gazdasági iparágra, **a könyvpiacra is hatással van a koronavírus-járvány.**

Az **Egyesült Királyságban** a könyvesboltok bezárása után, a kijárási intézkedésekkel összhangban a könyvkereskedések [a koronavírus-járvány első áldozatai](#). A lezárást megelőzően, amikor még csupán az intézkedések tervezése volt soron, több könyvesbolt forgalma megugrott, ahogy a később otthonukban rekedő emberek előrelátóan olvasmányokat kezdtek felhalmozni, a *Waterstones* üzleteiben például 17%-kal nőtt az eladások száma. Elsősorban gyermek- és tankönyveket vittek, de a vaskos, hosszú könyvek kereslete is nőtt. A jelenség március végéig állt fenn, amikor megjelentek az első sajtóhírek arról, hogy a könyvesboltok alkalmazottai védőfelszerelés nélkül dolgoztak, és többen már be sem jártak dolgozni a vírusfertőzéstől való félelmükben. Ezután hamarosan bezártak az üzletek, így az üzleti fellendülést a bevételkiesés követte, s azóta kormányzati támogatásra van szükség a munkahelyek megtartása érdekében. Több kisebb független könyvkiadó adománygyűjtésbe kezdett, hogy valahogy ki tudja húzni a szektor a válság végéig. A *Hive* digitális könyvforgalmazó úgy segít, hogy megkettőzte a forgalmazóknak járó jutalékot az eladott e-könyvek után, ám a briteknél is úgy vélik, hogy az elektronikus vásárlás nem pótolhatja a könyvesboltokban történő vásárlás élményét és az eladók személyes ajánlásait. A könyves webáruházak leginkább azok számára ideálisak, akik pontosan tudják, hogy mit keresnek. A kis könyvkereskedések válságáról a [The Guardian is hírt ad riportjában](#).

A [BBC szerint](#) úgy tűnik: végleg leáldozott az újságok és magazinok nyomtatott kiadásainak. Az eddig is fokozaton csökkenő példányszámoknak hatalmas csapást jelent nem csupán a leállásból eredő ellátási láncot érintő bevételkiesés, de a válság kapcsán halmozottan jelentkező azonnali információs igény, amit a napi nyomtatott megjelenés már nem tud kielégíteni. Ezek a hátrányok a bevételekben is megmutatkoznak, több újság szerkesztősége fordult már hű olvasótáborra felé közösségi támogatás reményében. Már jóval a járvány előtt is megfigyelhető volt ez a tendencia, tehát a COVID-19 csupán felgyorsítja az újságok online eladásának, előfizetési rendszerének terjedését.

A **holland könyvkereskedelemben** is éreztette hatását a járvány. Egy februári adat szerint az olvasók 71%-a nyomtatott könyvet olvasott, viszont április végére a legnagyobb, kizárólag e-könyvekkel kereskedő webáruház forgalma növekedett meg 35%-kal, míg a kisebb könyvesboltoké csökkent. A szektor támogatásaként május 28-án jelenik meg a *Coronakroniken* című könyv, amelynek teljes bevételét a könyvkereskedelem támogatására ajánlották fel. Az író-olvasó találkozók pótlására különböző megoldások születtek. Volt olyan szerző, aki új könyvének összes példányát dedikálva juttatta el a könyvesboltokba. A *De Gids*, a legrégebb holland irodalmi lap kezdeményezése a podcast formájában elérhető „*Beszélő irodalom*”. Itt a szerzők maguk olvastak fel a lapban megjelenő írásaikból. Volt könyvesbolt, amely online Zoom-könyvklubot hozott létre, ahol a szerzőkkel lehetett beszélgetni a könyveikről. Hat Libris irodalmi díjra jelölt szerző kapott lehetőséget olyan online olvasóklubokba ellátogatni, ahol az ő könyveiket olvassák a tagok. Az „*Indíts saját olvasóklubot*” egyben egy olvasásösztönző kampány része, hasonlóan a 2019-ben „*Adj többet egy könyvvel*” címmel indított kampányhoz. Egy kutatásból kiderül, hogy a hollandok körében a legkedveltebb ajándékok közé tartozik a könyv, amit a legszemélyesebb ajándéknak is tartanak. Még most, a járvány ideje alatt is több ismert holland személyiség ajánlott könyvet anyák napi ajándékként.

A Holland Irodalmi Alap két széles körben elterjedt kezdeményezést támogat. Meghosszabbították 2020 végéig az „*Író a képernyődön*” elnevezésű programot az oktatás, a könyvkereskedések és a könyvtárak számára. Nyáron elindítanak egy új kampányt az „*Otthon olvasok*” helyett, amelynek

célkitűzése, hogy az emberek ismét vásároljanak könyveket a könyvesboltokban. Írók és fordítók is pályázhatnak támogatásért, ezzel szeretnének lehetőséget adni a pályázóknak a mostani „másfél méteres társadalom”-ban, hogy eljuthassanak a potenciális olvasókhoz, online olvasóklubokba, illetve helyi könyvkereskedőkkel vagy akár nemzetközi kiadókkal is együttműködhessenek. A támogatás felhasználható saját honlap fejlesztésére, podcast készítésére, a közösségi médiában való megjelenéshez. A *Boekblad* (könyvkereskedelem, kiadók, szerzők, könyvtárak szakfolyóirata) legfrissebb számában több cikk is foglalkozik a koronavírus könyves szakmát érintő hatásaival. Bővebb információkhoz a lap előfizetői juthatnak hozzá.

Megállapíthatjuk, hogy jelen pillanatban Hollandiában még sok kérdés megválaszolhatatlan. Tartós marad-e a megváltozott helyzet vagy visszaáll a régi rend? Eredményes lesz-e a könyvesboltokat támogató nyári kampány? Az olvasók inkább e-könyveket vásárolnak vagy visszatérnek a nyomtatott könyvekhez? Csökken-e a könyvtárlátogatók száma? A könyvtárak tapasztalják-e a nyomtatott dokumentumok kölcsönzésének csökkenését és az e-könyvek iránti érdeklődés növekedését? Az viszont tény, az emberek örültek a könyvtárak nyitásának és természetesen a 1,5 méteres távolságot betartva várahoztak a bejáratoknál.

Az **olasz könyves közösség** az elmúlt hetekben példát adott arra, hogyan lehet a könyves világot újraindítani. Most viszont az egész ágazat konkrét segítséget vár az ún. „visszadobott dekrétum”-tól. Több mint egy hónap telt el azóta, hogy a biztonsági előírások betartásával számos olaszországi régióban többhetes zárvaratás után kinyitottak a könyvesboltok, azokban a régiókban pedig, ahol akkor az újranyitás elhalasztása mellett döntöttek, 10 napja nyithattak újra a könyvesboltok. *„Ez nem egy szimbolikus gesztus, hanem annak elismerése, hogy a könyv is alapvető fontosságú”* - [kommentálta](#) Dario Franceschini kulturális miniszter, amikor a könyvesboltok újranyitásának elsoőbbbsége mellett döntöttek. Ebben a nehéz időszakban a könyvesbolti dolgozók bebizonyították komolyságukat és alkalmazkodóképességüket, a legnagyobb biztonságot garantálva a vásárlóknak és saját maguknak egyaránt, akár a független könyvesboltokban, akár a nagyobb üzletláncokban. Az olvasók is bizonyították a könyvesboltok iránti szeretetüket és a közösségért való felelősségteljes viselkedésüket. Mindez azt bizonyítja, hogy az új szabályok betartásával lehet könyvesboltba járni – vonta le a következtetést az *Il Libraio* internetes portál szerzője. Az eredetileg „áprilisi”, azóta többször is elhalasztott és ezért ma „visszadobott dekrétum” névre átkeresztelt kormányhatározat konkrét segítséget nyújtana a járvány által erősen sújtott teljes könyves ágazatnak. A legnagyobb könyvkereskedelemmel foglalkozó szervezetek a karantén alatt többször szólították meg a kormányzatot, rendhagyó tervet kérve a II. világháborút követő időszak óta nem tapasztalt könyvkrízis megoldására, mondván: itt az ideje, hogy a szavakat tettek váltsák fel.

Az olaszországi kis és közepes méretű könyvkiadók 9%-a úgy véli, hogy már idén bezár, másik 21% ugyanezt valószínűnek gondolja, 47%-a fél tőle, de kevéssé tartja valószínűnek, 21%-a pedig kizártnak véli. Ez derül ki az *Associazione Italiana Editori (AIE) Osservatorio*-jának negyedik, 2020. április 19. és 23. között készített [felméréséből](#). „Ez a helyzet nem csak a foglalkoztatottságot tekintve jár majd súlyos következményekkel, mivel a kis- és közepes méretű kiadók a könyves világ jelentős részét teszik ki – magyarázta a Ricardo Franco Levi, az AIE elnöke – hanem országunk sokszínűségét tekintve is. A kiadások számától függetlenül, egyetlen hang elvesztése is a kulturális kínálat szegényedését jelenti, ez kárt tesz a demokráciában. A kormánynak és a parlamentnek mindent meg kell tennie azért, hogy ez ne történjen meg.” „Ami már egészen bizonyos, az a könyvkiadások számának nagyon erős csökkenése – magyarázza Diego Guida, az AIE alelnöke és a Kis Könyvkiadók Csoportjának elnöke –, március és április között 35%-os volt a visszaesés, a májusi-júniusi kiadások elhalasztásával ez 59%-ra emelkedik, és folytatódik, bár kisebb mértékben az év hátralevő részében: becslések szerint 2020 végére a kis- és közepes kiadók 32%-kal kevesebb könyvet adnak majd ki. Ez 21 000-rel kevesebb művet jelent, mely 54%-át teszi ki az összes 2020-ban nem megjelenő könyvnek – felmutatva ezeknek a könyvkiadóknak a jelentőségét az olasz kulturális panorámában.” A könyvesboltok és a szervezett nagykereskedelem (*Grande distribuzione organizzata; GDO*) eladásainak csökkenését részben ellensúlyozzák az e-book-ok és a digitális áruházak eladásai. A kiadóknak csupán 14%-a tapasztalt 40%-ot meghaladó növekedést az e-book-ok vásárlásánál, míg az online áruházak forgalmának 40%-ot meghaladó növekedése csupán a könyvkiadók 2%-ánál volt tapasztalható, a honlapjukon keresztül való értékesítés pedig csak

16%-uknál volt 40%-nál több. A válság az alkalmazottak számára is súlyos következményekkel jár: a kiadók vezetőinek 35%-a rendelt el kötelező szabadságot, 34%-uk néhány, míg 31%-uk az összes alkalmazottját rendkívüli munkanélküli segélyre jelentette be. Röviden: a gépezet majdnem teljesen leállt egy olyan újraindulásra várva, amellyel kapcsolatban kevesen optimisták - a kis- és közepes könyvkiadók csupán 2%-a véli úgy, hogy az év második felében behozza a bevételkiesést, és eléri a 2019-es forgalmat; a választadók 57%-a ezt 2021-re, 33%-uk 2022-re, míg 8%-uk még későbbre teszi.

2020. április 7-én A **Cseh Könyvkereskedők és Könyvkiadók Szövetsége** a kormányhoz fordult támogatásért, [levelében](#) vázolta a koronavírusjárvány könyvpiacra gyakorolt hatását. Felhívta a figyelmet arra, hogy a könyvpiac az elmúlt években nemhogy nyereséges nem volt, de a fennmaradásáért küzdött, és a járvány tovább rontott a helyzeten. A könyvkereskedéseknek, kiadóknak nem volt tartaléka, ezért felkészületlenül érte őket a járvány, ezt különösen a kisvállalkozások sínylették meg. A szövetség feltételezése szerint a kiadott művek száma évi 15.000-ról a harmadára fog csökkenni, és csökkenni fog a példányszám is, amely hatással lesz az árakra. A könyvpiac legalább 30%-os visszaesésre számít. Az évente megrendezett *Svät knihy* könyvvásár, amely a cseh könyvszakma legnagyobb rendezvénye, az idén elmaradt, csak a következő évben rendezik meg. 2020. április 27-től azonban a könyvesboltok újra kinyithattak Csehországban.

Németországban a könyvesboltok többsége kénytelen volt bezárni a kijárási korlátozások idején. Az enyhítések bevezetésével, április 20-ától ugyan újra kinyitottak, ám [a könyvkereskedők szerint](#) nem valószínű a szféra gyors helyreállása, mert a vásárlók egy része továbbra is tartani fog a fertőzésveszélytől, emellett a gazdasági megszorítások következtében kisebb mértékben fogják pénzüket könyvekbe fektetni, mint a járvány előtt. A Német Kiadók és Könyvkereskedők Egyesülete szerint csaknem félmilliárd euró értékű kiesést jelent a német könyvpiacnak az egy hónapos leállás. A kisebb kiadókat és kereskedéseket különösen rosszul érintette a leállásból eredő bevételkiesés és az olyan könyves rendezvények elmaradása, mint a Lipcsei könyvvásár és a kisebb irodalmi rendezvények. Sok könyves vállalkozás számára ezek az események jelentették volna az egyetlen lehetőséget aktuális kínálatuk megismertetésére, ezért a szövetségi kormányzat támogatását remélik az üzletek és az alkalmazottak megtartása érdekében. A legnagyobb könyvkereskedelmi cégek németországi forgalmának felét teszi ki a hagyományos könyvesbolti árusítás a webáruházak mellett. Utóbbiak tekintetében paradox helyzetet eredményezett a könyvátvitelből fel-futott webáruház-óriás, az amerikai [Amazon döntése](#), amely a koronavírus-járvány alatt előnyben részesíti a könyvekkel szemben az olyan termékek szállítását, mint az élelem, a háztartási eszközök és a kozmetikumok. Ennek következtében meghosszabbodott a várakozási idő a nyomtatott könyvújdonságok kiszállításában. Ez a jelenség például felfuttatta egy Berlin melletti kis könyvkereskedés online és telefonon keresztül leadott megrendeléseit, mert sokan - megunva az Amazon lassúságát - hozzájuk fordultak, és érintésmentes fizetéssel-átadással, vagy házhoz szállítással jutottak hozzá az áhított könyvekhez. A lassú újraindítás mellett azonban még nem beszélhetünk a krízis végéről. Augusztus végéig nem engedélyezett Németországban a nagyobb rendezvények megtartása, a jelek szerint az első jelentős könyves rendezvény az októberre tervezett Frankfurti könyvvásár lehet, addig azonban a könyvpiac fenntartása állami segítségre szorul. **A járvány miatt elmaradt nagy könyves rendezvények listáját** a [Publisher's Weekly gyűjti honlapján](#).

Az Egyesült Államokat sem kíméli a könyvpiac visszaesése. A [Los Angeles Times körképe](#) szerint ott is legsúlyosabban a piac kisebb szereplőit érinti a válság, különösen azokat, akik a mai napig nem rendelkeznek webáruházzal. A könyvpiacot ellátó forgalmazók a szövetségi kormányzatnál lobbiznak támogatás reményében, mellette rendszeres adománygyűjtő programokon próbálják összeszedni a fennmaradáshoz szükséges összegeket. Eközben az olvasási igény nem csökkent, az online könyvforgalmazók bevételei jelentősen emelkednek, egyelőre ebből hagyományos könyvesboltjaik bevétel-kiesését is tudják pótolni. Több könyvesbolt is átállt árukészlete online árusítására. Az e-könyvek piaca a karantén alatt az ünnepnapok forgalmához hasonlítható, az online vásárolható hangoskönyvek iránt is jelentősen megnőtt az igény. Az elektronikus platformok forgalomnövekedése ellenére az amerikai könyvpiac egyhelyben toporog a könyves rendezvények, író-olvasó találkozók elhalasztása és a könyvnyomtatás felfüggesztése miatt. Azonban feltűnt egy újszerű jelenség is: egy független kiadóként is tevékenykedő irodalmi ügynök szétküldte ügyfeleinek egy 2011-ben kizárólag nyomtatott formában megjelent, ám azóta a piacról kifutott

egészségvédelmi könyv digitális példányát azzal a céllal, hogy azt tovább terjesztve segítsék, tájékoztassák az otthonukban maradt embereket a járvány alatti megelőzésről, teendőkről. Az eset példája lehet az otthoni (elektronikus) könyvkiadó mozgalom fellendülésének. A karanténidőszak további hozadéka lehet a tétlenséget írásban kifejező alkotók most születő kéziratának sora, ezek a könyvpiac és a mindennapi élet újraindulását követő időszakban minden bizonnyal számottevő keresletet vonzanak maga után. A *Wired* is [beszámol](#) az újkeletű független online könyves webáruházak – különösen a *Bookshop* – forgalmának fellendüléséről. A jelenleg sikeres könyvkereskedők azonban biztosra veszik, hogy a járvány elmúltával és a korábbi piaci szereplők visszatérésével csökkeni fognak eladásuk, ám továbbra is domináns szereplői maradhatnak az amerikai könyvpiacnak. Egyöntetű trend az utazással, turizmussal foglalkozó könyvek visszaesése, a gyermeknek szóló és az oktató jellegű kiadványok térhódítása, valamint az állandó igény a szórakoztató és szépirodalmi művekre.

A [The New York Times](#) [cikke](#) is az amerikai könyvpiac közeli jövőjét próbálja előre jelezni. A legtöbb amerikai kiadó az év elején még többnyire próbálta előrébb hozni az újdonságok őszi megjelenését az elnökválasztást uraló médiatúlsúly és az ebből eredően a könyvekre szerényebben irányuló médiafigyelem miatt, ám a járvány alaposan keresztülhúzta a számításukat. Most folyamatosan tolják el az év elejére és tavaszra beharangozott megjelenéseket abban a reményben, hogy az újraindulást követően a szerzők számára adódik majd alkalom alkotásaik népszerűsítésére. A fenti tényezők miatt több kiadó a következő évre tette át néhány nagyobb figyelemre számító mű kiadását. A piac szereplői azonban figyelmeztetnek e lépés kockázataira: nem tudni, lesz-e a járványnak következő hulláma, és ha igen, akkor a jelenleg meglévő árukészlet kitart-e, és az el-látási lánc fenntartható lesz-e. Az amerikai könyvpiacot különösen sújtja, hogy a járvány helyi gócpontjának számító New York egyben az amerikai irodalmi élet központja is. Sokan tartanak attól is, hogy a jelenleg ideiglenesen bezárt könyvesboltok végleg lakat alá kerülnek, még az olyan jelentősebb láncoké is, mint a *Barnes & Noble*, amely több száz üzlete bezárására kényszerült. Mind az alkotók, mind a piac hangsúlyozza a könyvkultúrát ért károkat az elmaradó kulturális tömegrendezvények miatt.

Thomas Abraham, a **Hatchett könyvkiadó indiai ágazatának** üzletvezető menedzsere [publicisztikájában](#) eloszlatja azt a mítoszt, amely szerint az e-könyvek kiválthatják a nyomtatott könyveket, különösen Indiában, ahol az előbbi piaci részesedése rendkívül marginális (2-3%). Abraham globálisan is felhívja a figyelmet a hagyományos könyvek piaci túlsúlyára. Az Amazon példáját említi, ahol 32 millió az elérhető print címek száma, szemben az e-könyvek 6 milliójával. Az üzletember szerint a könyvpiacra nem igazán számít, hogy kis- vagy nagykereskedésről, kiadóról beszélünk, jelenleg mindenkit egyformán érint a karantén okozta kényszerzár és bevételkiesés. A kulcs szerint a pénzkonverzió és a korábbi ellátási lánc megőrzése, fenntartása, majd az eladások számának emelése, ezekhez szükség lesz kollektív piaci rendezvényekre, könyvvásárookra. További feladata lesz az indiai könyvpiacnak (ahogy más országok könyvpiacainak is), hogy megújítsa, fejlessze kapcsolatát a kormányzattal. Indiában a könyvek adóterheinek emelése is segíthet valamilyen módon: jelenleg a világon Indiában a legalacsonyabbak a könyvárak, a hatalmas belföldi piac a járvány előtt mégis nagyobb bevételt termelt, mint a Bollywoodként ismert indiai filmipar. Abraham 5%-os könyvadót javasolna a szektornak, hogy elnyerje a kormányzat és törvényhozás figyelmét - mindennek fő hozadéka a jogvédelem és a kalózkidadások elleni fellépés lenne.

Oroszországban a könyvpiac a Szovjetunió összeomlása óta a legkomolyabb krízissel kénytelen szembenézni. Az Orosz Könyvszövetség elnöke szerint a veszteségük már eléri az 50 milliárd rubelt a könyvesboltok bezárása és a belőlük származó bevétel több mint háromnegyedének elvesztése következtében. Az orosz piac 500 vezető kiadója és alkotója fogalmazott meg petíciót a kormány felé annak érdekében, hogy a szféra kerüljön be a létfontosságú javak közé, ám Moszkva részéről még nem történt konkrét lépés, egyelőre csak a könyvkereskedőknek jár adókedvezmény a válság ideje alatt. A nemzetközi trendekhez igazodva Oroszországban is megemelkedett az online szolgáltatások igénybevétele: 30-ról 40%-ra. A járvány előtt a kiadványok elektronikus megjelenése jellemzően egy hónappal követte a nyomtatottakét, ám a krízis kezdete óta egyidejűleg jelennek meg a nyomtatott változattal. Mindez a kalózkidadások számának növekedésével jár együtt a piacon, a kiadók megelőző lépéseket fontolgatnak.

Összességében megállapítható, hogy a járványt követő időszak legnagyobb kihívása a könyves világra - más ágazatokkal összhangban - a gazdasági válság lesz. Mind a közgyűjteményi szektornak, mind a könyvpiacnak (különös tekintettel a kiskereskedelemre) állami támogatásra lesz szüksége a járvány előtti állapotok visszaállításához és a munkahelyek megtartásához. Az olvasási szokások tekintetében továbbra is dominál a nyomtatott könyv előnyben részesítése, annak ellenére, hogy a kijárási korlátozások következtében világszerte nő az egyébként is megnövekedett kereslet az elektronikus könyvek iránt. A könyvpiac stabil szereplői jelenleg az online könyvruházak, ám a válságot átvészelő piaci szereplők minden bizonnyal képesek lesznek visszatérni, amint újraindul az élet és vele együtt a könyvvásárok és egyéb olvasásnépszerűsítő rendezvények. A hagyományos könyvekkel ellentétben a nyomtatott sajtó már képtelen megfelelni a modern hírfogyasztási szokásoknak, így az eddigieknél is jelentősebb online jelenlét várható a napilapok és magazinok piacán. A könyvtárak már évek óta üzemeltetnek online szolgáltatásokat, ám nem biztos, hogy képesek megszólítani az online térben a megszokott közösségükön kívül élőket, számukra a könyvtárak tevékenysége gyakorlatilag láthatatlan. A digitális szakadék jelensége fokozottan jelentkezik napjainkban az élet minden területén, csökkentésében - megfelelő előkészítés és fenntartói akarat birtokában - jelentős szerepet játszhatnak a könyvtárak.

Összeállították az Országos Széchényi Könyvtár munkatársai:

- Bódog András, Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár: szerkesztés, angol nyelvű források
- Deák László, Tájékoztató Osztály: Románia
- Fazakas Eszter, Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár: angol nyelvű források
- Hangodi Ágnes, Könyvtári Intézet Oktatási és Humánerőforrás-fejlesztési Osztály: lektorálás
- Kádár Krisztina, Kézirattár: francia nyelvterület
- Konrád Eszter, Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Osztálya: Olaszország
- Kovács Eszter, Könyv és Művelődéstörténeti Kutatások Osztálya: Csehország
- Kürti Afrodité, Retrospektív Feldolgozó Osztály: Hollandia
- Sirató Ildikó, Színháztörténeti Tár: Észtország, Finnország
- Zsupán Edina, Tudományos Igazgatóság: Görögország